

Národní pochod pro život 2016 a jeho mediální obraz¹

Robert Adam

ABSTRAKT:

Národní pochod pro život (NPŽ) je každoroční manifestace Hnutí Pro život ČR prosazující v situaci nečekaného těhotenství jiné postupy než umělý potrat. Příspěvek shrnuje bioetickou argumentaci proti umělým potratům (Černý a kol. 2011) a další argumenty užívané Hnutím Pro život a charakterizuje činnost tohoto hnutí včetně cílů NPŽ 2016. Poté obrací svou pozornost na ohlasy pochodu v písemných internetových médiích, a to a) na zprávy zpravodajských serverů a b) na nesouhlasné články komentářového typu. Kriticky analyzuje argumentační postupy těchto komentářů a ukazuje, že největší měrou užívají rozličných delegitimačních strategií založených na nemeritorních kontextualizacích.

KLÍČOVÁ SLOVA:

umělý potrat; bioetika, mediální diskurz; argumentace, kontextualizace, delegitimační strategie

ABSTRACT:

National Pro-Life March (NPŽ) is an annual manifestation of the Czech Republic Pro-Life Movement advocating in the situation of unexpected pregnancy solutions other than induced abortion. The paper summarizes bioethical arguments against induced abortion (Černý et al. 2011) and other arguments used by the Czech Republic Pro-Life Movement and characterizes its activities as well as the aims of NPŽ. Then it focuses on the NPŽ's response in the written Internet media, namely a) news on news servers, and b) negative commentaries. It provides a critical analysis of the ways of argumentation in these commentaries and it shows that they use various delegitimization strategies based on incorrect contextualizations.

KEY WORDS:

induced abortion; bioethics; media discourse; argument; contextualization; delegitimization strategies

ÚVOD

Jednou z nejdůležitějších otázek bioetiky je otázka morálního a právního statusu vyvíjejícího se lidského embrya/plodu. V současném českém prostředí je zásadním odborným zdrojem v debatě o této otázce monografie Černý a kol. z roku 2011 (k relevanci tohoto zdroje srov. Vácha 2012; Lehký 2012; Valc 2015), její zkrácená verze byla otištěna jako *Lidské embryo v perspektivě bioetiky* (Černý 2011, 2012). Tyto publikace obsahují mj. výklad, který zde označíme jako „komplexní bioetickou argumentaci“. Jeho jádro lze formulovat takto:

¹ Tato studie vznikla za podpory projektu Univerzity Karlovy Progres č. 4, Jazyk v proměnách času, místa, kultury.

1) Embryologie ukazuje, že lidské embryo od okamžiku početí představuje lidské individuum („lidského živočicha“) odlišné (např. geneticky) od individuí rodičů. „[Embryo] vyvíjí se jako organismus, jehož vývojová trajektorie je naprogramována v jeho genech“ (Černý 2011: 16).

„Embrya nepředstavují pouhé seskupení lidských buněk, nýbrž živé bytosti se všemi vlastnostmi, jež definují libovolný organismus jako odlišný od skupiny buněk: mohou růst, zrát, udržovat fyziologickou rovnováhu mezi různými orgánovými systémy, adaptovat se na měnící se podmínky a opravovat poškození“ (Černý 2011: 22). V embryologii jsou tato tvrzení víceméně konsenzuální a bývají přijímána jako vědecký fakt.

2) Filozofická antropologie dospívá k závěru, že lidské individuum je lidskou osobou, a tedy subjektem lidských práv imanentně, nikoli až od okamžiku nabytí (nebo naopak jen do okamžiku ztráty) nějakých vlastností a nikoli v různé míře (protiargumenty současných filozofů autoři monografie odrážejí).

3) Přírozenoprávní etická teorie pokládá život za jedno ze základních lidských dober a neumožňuje jiná dobra stavět nad něj: právu na život není žádné jiné právo nadřazeno (i zde autoři kriticky probírají odlišné etické koncepce a odhalují jejich slabiny).

Monografie tak dochází k závěru, že lidské embryo je od okamžiku početí lidskou osobou obdařenou inherentními, nezczizitelnými lidskými právy, mj. zásadním právem na život. S tímto stanoviskem dnes není v souladu český právní řád ani sociální praxe. Legislativa umožňuje umělé potraty do 12. a v případech zdravotních důvodů do 24. týdne vývoje plodu a každoročně je u nás takových potratů provedeno více než 20 000 (Potraty /2013/). Lidé, kteří sdílejí názor, že lidskou osobou je vyvíjející se jedinec od okamžiku početí, chápou toto číslo jako počet legálně násilně usmrčených osob a usilují o jeho snížení. V České republice je sdružuje *Hnutí Pro život ČR*, z. s. (dále HPŽ). V tiráži svých oběžníků představuje HPŽ svůj úkol takto: „Hnutí Pro život ČR usiluje o obnovu úcty k lidskému životu od početí do přirozené smrti. Osvětovou a humanitární činnost vyvíjí výhradně díky podpoře drobných dárců.“ Podrobnější výčet typů aktivit HPŽ najdeme na jeho webových stránkách: „Hnutí Pro život ČR poskytuje praktickou pomoc, vydává a šíří související informace, pořádá přednášky a informační kampaně, podporuje systematické modlitební úsilí a spolupracuje na legislativních změnách.“ Poskytováním pomoci se tu míní provozování *Linky pomoci* — jde o bezplatné e-mailové a telefonické poradenství neplánovaně těhotným ženám. V současnosti se HPŽ soustřeďuje na vedení informační kampaně *Nesoudíme. Pomáháme*, která různými formami, např. distribucí letáků v gynekologických ordinacích, videoklipy známých osobností apod., propaguje *Linku pomoci*. Mottem kampaně je: „Čekáte nečekaně dítě a cítíte se nucená k umělému potratu? Pomůžeme vám, abyste nemusela jednat pod nátlakem.“

Jak napovídá zmínka o modlitebním úsilí, HPŽ je převážně křesťanskou organizací. Na jeho činnosti se podílejí představitelé především římskokatolické církve (k níž se vedoucí představitelé HPŽ hlásí), ale i církví jiných. Římskokatolická církev je v otázce pojetí lidské osoby s cíli HPŽ v souladu, podle jejího učení je každý člověk osobou už od početí (Machula 2016). V zásadě však přesvědčení o tom, že lidský život je hoden ochrany už od početí, nezávisí nijak nutně na náboženské víře a odpůrci umělých potratů u nás ani v zahraničí nejsou pouze křesťané.

Další součástí aktivit HPŽ je pořádání manifestací ve veřejném prostoru, tzv. *pochodů pro život*. Vedle lokálních pochodů v různých městech České republiky pořádá HPŽ od roku 2001 každé jaro v Praze celorepublikový *Národní pochod pro život*. Mottem *Národního pochodu pro život 2016* (dále NPŽ) bylo: „Aby každá žena věděla, že v tom nezůstane sama. Jsme kreativní a pro život. Protože vždy najdeme řešení, aby každé dítě dostalo šanci prožít svůj život. Pomáháme ženám, aby dokázaly přijmout i dítě, jehož početí je překvapilo. Probouzíme svědomí mužům, aby byli oporou ženám a svým dětem. Potrat není nikdy skutečným řešením.“ Krátce po konání NPŽ umístilo HPŽ na své webové stránky zprávu o průběhu manifestace (<http://hnuti-prozivot.cz/?a=71&id=2531>). Uvádí ji odstavec následujícího znění: „V sobotu 2. dubna zaznělo v Praze poselství tisíců účastníků Národního pochodu pro život, aby se změnil postoj společnosti k lidskému životu, aby společnost byla vnímavá k ženám zaskočeným početím dítěte a aby povzbudila muže, otce těchto dětí k zodpovědnosti.“ HPŽ v této zprávě odhaduje počet účastníků akce na „až sedm tisíc lidí“ a polemizuje s ČTK, která uvádí počet „přes 4000“.

Na tomto místě můžeme shrnout argumentaci proti umělým potratům, kterou HPŽ používá:

1. argument — bioetický (týká se embrya/plodu): v duchu výše uvedené komplexní bioetické argumentace

2. argument — křesťanský (týká se embrya/plodu): „lidský život je posvátný, protože již od svého počátku je výrazem Božího stvořitelského díla“ — od početí má každý člověk duši stvořenou Bohem (Donum vitae /1996/); „je nutno naprosto vyloučit jako dovolenou cestu pro regulaci porodnosti přímé přerušování plodivého procesu již započatého a zvláště potrat“ (Humanae vitae /1980/)

3. argument — mikrosociální (týká se těhotné ženy a jejího nejbližšího okolí): v situaci nečekaného a nevíтанého těhotenství, v níž se těhotné ženě nebo lidem v jejím okolí jeví umělý potrat jako vhodné řešení, existují i řešení jiná

4. argument — demografický (týká se společnosti): je potřeba, aby se rodilo více dětí

Demografický argument použil ve vyjádření citovaném před konáním NPŽ v časopise Týden (http://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/narodni-pochod-pro-zivot-zaplni-prahu-podpori-nastavajici-matky_376836.html) předseda HPŽ R. Ucháč, podle něhož „[ú]roveň plodnosti je pouze 1,53 dítěte na jednu ženu, a ročně se tak rodí o 41 tisíc dětí méně, než by bylo třeba, aby český národ nevymíral. Proto by stát měl projevovat větší zájem o podporu těhotných žen a rodin“. Je otázkou, zda R. Ucháč míní „českým národem“ národ politický, nebo etnický; protože se však v poslední citované větě píše prostě o státě a o nespécifikovaných těhotných ženách (tedy patrně všech v ČR) a protože z tištěných materiálů HPŽ je nade vše pochybnost zřejmé, že za špatné považuje umělé potraty po celém světě (sympatizuje se zahraničními organizacemi podobného zaměření, otiskuje zprávy o jiných zemích EU, o USA, Keni, Bělorusku...), domníváme se, že etnicita zde roli nehraje.

Pod zprávu o konání NPŽ umístilo HPŽ hypertextové odkazy na řadu mediálních výstupů, které se NPŽ týkaly, a to jak televizních a rozhlasových, tak písemných; ně-

kteří z těchto výstupů s akcí sympatizují, jiné jsou k ní kritické, některé v zásadě neutrální. Předmětem naší analýzy budou písemné mediální texty umístěné na internetových serverech (diskusních vláken pod nimi si přitom všimnout nebudeme), a to jednak texty zpravodajské, jednak texty nesouhlasné. Půjde tedy o analýzu výšece mediálního diskursu týkajícího se jedné diskursní události, a to o analýzu kritickou. Jsme si vědomi toho, že součástí mediálního diskursu o dané události jsou i příznivé komentáře, zpravidla na křesťansky orientovaných serverech; pozitivních ohlasů si zde nevěšíme, neboť pouze replikují argumenty HPŽ, a nejsou tedy pro analýzu zajímavé. Autor analýzy se nehlásí k analytickému přístupu známému jako CDA, protože některá jeho základní východiska nesdílí; domnívá se však, že uplatnění perspektivy CDA na texty odmítající komplexní bioetickou argumentaci proti umělým potratům by bylo možné (na lidské osoby, které jsou umělým potratem usmrčovány, lze nahlížet jako na diskriminovanou menšinu, jíž jsou upírána základní lidská práva a jež je odkázána na solidaritu ze strany členů většiny) a inspiraci CDA či užívání některých nástrojů tohoto přístupu se ani v tomto textu nebrání.

ZPRÁVY

Z textů zveřejněných po skončení NPŽ je nejlivnější agenturní zpráva ČTK (dostupná na adrese <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/1333506>), kterou (s drobnými úpravami) převzala řada zpravodajských serverů různého zaměření. Zpráva obsahuje řadu jazykových chyb a překlepů, ale lze konstatovat, že se snaží o objektivní informování. Dává slovo zástupkyni pořádajícího hnutí a současně se zmiňuje i o odpůrcích akce. V závěru zprávy je citován úsek z projevu biskupa F. Radkovského na NPŽ: „Národ i Evropa vymírají a jiné národy je mohou nahradit. Dalo by se říct, že pácháme národní sebevraždu.“ Výběrem tohoto citátu ČTK medializuje specifickou verzi demografické argumentace; HPŽ samo svou činnost do kontextu s příchodem uprchlíků a migrantů do Evropy („jiné národy je mohou nahradit“) neklade. (Kontext chápeme v souladu s van Dijkem /2009: 5/ jako to, co sami účastníci definují jako relevantní v sociální situaci komunikace.)

Vlastní zprávu o akci vydal jen server Echo24.cz. Zpráva (dostupná na adrese <http://echo24.cz/a/wwzbd/antikoncepce-potravy-buh-to-chce-jinak-hlasali-odpurci-potratu>) dává účastníkům NPŽ poměrně velký prostor k vyjádření. Explicitně se v ní konstatuje, že motivace účastníků „se vesměs nelišily“; citována je výhradně bioetická a mikrosociální argumentace, žádný z účastníků, jejichž hlas ve zprávě zaznívá, neuvádí ani náboženský, ani demografický argument. Za aktéry, jichž se umělé potraty týkají, účastníci v souladu s mottem NPŽ označují nenarozené děti (ty především), těhotné ženy i jejich partnery. Pokud jde o aktivity, které mohou přinést snížení počtu umělých potratů, zpráva se zmiňuje o projektu *Nesoudíme. Pomáháme*, jedna z účastnic volá po osvětě ve školách. Patrně v zájmu vyváženosti Echo24.cz přebírá z agenturní zprávy informaci o odpůrcích NPŽ a vedle toho samo přichází se zmínkou o „radikálnějších postojích“, zastoupených ovšem pouze výrokem jednoho z účastníků, z něhož lze inferovat jen tolik, že žena, která podstoupí potrat, není „hodná holka“. Pozoruhodný je titulěk článku (Antikoncepce? Potraty? Bůh to chce jinak, hlásali

odpůrci potratů), resp. jeho vztah k textu. Na rozdíl od citovaných hlasů účastníků poukazuje titulky k náboženskému aspektu NPŽ a k náboženské argumentaci a bez opory v citovaných hlasech naznačuje, že vedle umělých potratů byl NPŽ zaměřen také proti antikoncepci. Vzhledem k tomu, že většina obyvatel ČR se k náboženské víře nehlásí a užívání antikoncepčních prostředků chápe jako bezproblémové, lze vyslovit domněnku, že autor titulku (v médiích je poměrně běžné, že autorem titulku je editor, nikoli autor článku) se snaží NPŽ delegitimizovat. K sugestivitě titulku přispívá i skutečnost, že je stylizován jako (neznačená) přímá citace účastníků NPŽ. Podle S. Schneiderové „[f]orma citátu je [...] vůči příjemci signál autoritativní“ a „[n]eautentičnost formulace citátu a jeho inkluзивní interpretativnost skutečnosti, jeho kontextualizace, stojí proti deklarované objektivitě informace v žurnalistickém textu“ (Schneiderová 2015: 138).

Některé přední mainstreamové zpravodajské servery, jmenovitě idnes.cz a lidovky.cz, o NPŽ neinformovaly vůbec (a nešlo o letošní výjimku). O jiné každoročně konané pražské manifestaci, která je počtem účastníků s NPŽ srovnatelná, totiž o Million Marihuana Marchi 2016, přitom obě média (tak jako každý rok) informovala, idnes.cz dokonce velmi podrobnou zprávou, jež nesla v titulku slogan z jednoho z transparentů.

KOMENTÁŘE

Vedle zpravodajských textů se množina mediálních ohlasů NPŽ skládá i z textů komentářového typu. V materiálu, který HPŽ umístilo na své webové stránky, převládají odkazy na komentáře kritické. Některé z nich pocházejí z médií určených širšímu publiku, jiné z názorových médií zaměřených na specifickou množinu adresátů. Nemajíce zde prostor pojednat o těchto kritických komentářích podrobně, natožpak přetisknout je v příloze, představíme je jen velmi stručně a poté shrneme jejich argumentační postupy jako celek.

Krátký anonymní text na webu Anarchistické federace (<https://www.afed.cz/text/6405/proti-vlne-nabozenskych-fanaticku>) nese žánrově a tematicky zařazující podtitul „Zpráva o protiakci k Národnímu pochodu pro život“, ač má text spíš charakter komentáře než zprávy a protiakci je věnována jen třetina textu. Podle tohoto textu „se v Praze sešlo [...] pár stovek [...], aby [...] zopakovali svůj požadavek na zákaz umělého přerušování těhotenství“. V této větě je údaj o počtu účastníků NPŽ silně (řádově) podhodnocen a účel akce silně dezinterpretován, resp. je uveden účel jiný, než jaký si akce kladla. Účastníci NPŽ jsou v textu Anarchistické federace označováni jako „náboženští fanatici“ (v titulku zprávy), „tmáři“, „bigotní křesťané, ultrakonzervativci a nacionalisté“. NPŽ je v textu kladen do kontextu s homofobií, sexuální orientací, genderovou identitou a plánovaným rodičovstvím, kdežto tematické umělé potraty jsou věnovány jen dvě krátké věty.

Komentář J. Feryny na serveru A2larm (<http://a2larm.cz/2016/04/rodinne-odpovedne-plne-diskriminace/>) dokonce NPŽ s problematikou umělých potratů nespojuje vůbec. V úvodu článku autor naznačuje, že společensky pozitivními cíli (pomocí matkám v krizových situacích) se HPŽ pouze „prezentuje“. V dalších odstavcích se

ukazuje, že negativně autor hodnotí zejména skutečnosti, které s cílem NPŽ souvisejí jen vzdáleně, totiž názory HPŽ na homosexualitu, rodinu a feminismus. J. Feryna NPŽ připisuje „silně nacionalistický charakter“. Argumentem pro toto hodnocení je mu zaprvé přítomnost vlajek ČR, jako kdyby šlo o nacionalistické, a nikoli státní symboly, dále zmínka o „vymírání národa“ v projevu biskupa Radkovského a konečně skutečnost, že se NPŽ zúčastnili a svou podporu mu vyslovili i zástupci organizace Akce D.O.S.T., která se k národovectví hlásí. V závěru článku J. Feryna účastníky nebo organizátory označuje za pravicové extremisty a homofoby („O co se tedy [...] jednalo? [...] O pravicové extremisty a homofoby.“) a naznačuje, že účastníky bylo manipulováno, neboť neprohlédli skutečný smysl akce („Nezodpovězenou otázkou však stále zůstává, kolik přítomných žen či mužů /o dětech nemluvě/ vědělo, co vlastně v sobotu podpořilo.“). Právě citovaná poslední věta článku naznačuje, že autor v článku o NPŽ mlčí o umělých potrtech záměrně, neboť chce přesvědčit své čtenáře o tom, že „skutečné“ cíle pochodu byly jiné. Zda jde o manipulaci, nebo autor své konspirační teorii věří, však z textu poznat není.

Také P. Tomek na webu organizace Ateisté ČR (<http://www.osacr.cz/2016/04/04/navrat-do-casu-plodnosti-aneb-mytus-o-vymirajici-evrope-a-protipotratovy-extremismus/>) spojuje v titulku svého komentáře NPŽ s extremismem. Podobně jako anonymní anarchista hned v úvodu uvádí nepravdivé informace o cíli pochodu, podobné je i použití toposu (o toposech obecně srov. Reisigl–Wodaková 2015: 165) „rozhodování o vlastním těle“: „[...] prošel [...] Prahou opět průvod náboženských extremistů požadujících, aby bylo ženám odňato právo svobodně rozhodovat o svém vlastním těle.“ Za „zlatý hřeb celé akce“ P. Tomek označuje výše citovaný výrok biskupa Radkovského o vymírání. Nespojuje jej však s nacionalismem a xenofobií jako J. Feryna, nýbrž popírá (s použitím citací z odborné literatury), že by se ČR a Evropa nacházely v kritické demografické situaci. Za pozornost stojí i skutečnost, že se P. Tomek (jako jediný z autorů analyzovaných textů) výslovně zmiňuje o svém bioetickém přesvědčení o tom, odkdy je vyvíjející se lidský jedinec osobou. (Nečiní tak přímo v textu, ale v článku, na který v textu hypertextově odkazuje.) Jeho argumentaci lze označit jako funkcionalistickou: člověk je „skutečným člověkem“ tehdy, když je schopen myšlení, a ještě ani „mozek novorozence opravdu myslet prostě nemůže“. (Argumenty proti funkcionalismu přinášejí Černý a kol. 2011.)

Levicový internetový server Deník Referendum otiskl otevřený dopis devíti křesťanských žen (<http://denikreferendum.cz/clanek/22694-otevreny-dopis-pochodu-pro-zivot-krestanska-je-solidarita-nikoli-netolerance>). Jeho pisatelky kritizují HPŽ za to, že se nedistancovalo od podpory, kterou pochodu vyslovila Akce D.O.S.T. Tento spolek je totiž podle nich nacionalistický, protiislámský a protiuprchlícký a pisatelky pojmají takové postoje jako neslučitelné s ochranou nenarozeného života. Odmítají, aby byla „při obhajobě hodnoty lidského života [...] akcentována otázka národní identity“, což činí nejen Akce D.O.S.T. ve svém prohlášení věnovaném NPŽ, nýbrž i biskup Radkovský. Mylná je však domněnka autorek, že o tomtéž „vypovídá i název samotné akce“: „národní“ v názvu NPŽ odkazuje k nelokálnímu, celostátnímu charakteru pochodu (podobně jako např. v názvu *Národní referenční laboratoř pro chřipku a nechřipkovou respirační virovou onemocnění*). Na otázku pisatelek otevřeného dopisu „Neměla by se ochrana lidského života týkat každého bez ohledu na jeho vyznání či státní přísluš-

nost?“ by podle naší zkušenosti s texty vydávanými HPŽ toto hnutí jednoznačně odpovědělo stejně jako tazatelky. Vedle právě popsaného stěžejního problému kritizují signatářky dopisu také to, že „[n]a transparentech a v rámci proslovů se objevila také rétorika, která přispívá ke stigmatizaci rodin stejnopohlavních párů, nesezdaných soužití a svobodných matek“, že „představitelé české římskokatolické církve vystoupili jako morální autority, které diktují ženám, jak a kdy mají mít děti,“ a že „slova a činy spíše vypovídají o strnulém lpění [HPŽ] na konvencích“. Dopis však bohužel nepřináší žádné doklady ani příklady těchto vágních tvrzení.

Dalším textem reagujícím na stránkách Deníku Referendum na NPŽ je komentář L. Senfta „Katolíci potratili solidaritu“ (<http://denikreferendum.cz/clanek/22681-katolici-potratili-solidaritu>). Stanovisko, že lidské embryo/plod je lidskou osobou od početí, Senft označuje jako „brutální ontologismus“. Autor tvrdí, že hlavní příčinou potratů je chudoba, a dokládá to statistickými údaji, podle nichž podstupují umělý potrat nejčastěji ženy nezaměstnané. Toto nepochybně relevantní tvrzení však nepředkládá jako radu HPŽ, na co se má ve své snaze pomoci nečekaně těhotným ženám a jejich dětem zaměřit, nýbrž jako východisko pro kritiku katolické církve, jejíž „arcibiskup se vozí ve Škodě Superb“. Jako pointu předkládá L. Senft následující tvrzení: „Katolíci musí sklopit zrak k současným sociálním nespravedlnostem, rozpoznat příčiny a zatnout je. [...] Láska k bližnímu se totiž projevuje krutostí proti sociální křivdě.“ Z vyjádření HPŽ je přitom zřejmé, že hnutí potraty vnímá právě jako nespravedlnost a křivdu. Způsobem, jímž se snaží tuto nespravedlnost a křivdu odstraňovat, ovšem není „kruté zatnutí“, nýbrž osvěta a humanitární pomoc.

Motivem pro komentář I. Buršové na webu Českého rozhlasu (http://www.rozhlas.cz/radiowave/prolomitvlny/_zprava/prolomit-vlny-k-diskusi-o-potratu-proc-jsem-pro-pravo-zeny-rozhodovat-o-svem-tele--1607723) nebyl jen NPŽ, nýbrž i legislativní dění v Polsku a komentář je založen na reflexi autorčiných zkušeností z neveřejných debat o umělých potratech. V závěru autorka uvádí: „Jenže celá debata je jen o nezodpovědné ženě. O muži, který s ní měl sex, ale už se mu nechtělo nést jeho následky, nikdy nepadne ani slovo. Možná tím směrem by mohli odpůrci potratů napnout své síly, místo snahy vnucovat ženě, co smí dělat se svým tělem.“ I. Buršová tak odpůrcům potratů vytýká „vnucování“, jehož se nedopouštějí, a doporučuje jim zaměřovat se na otce, na což sami kladou důraz (srov. výše motto NPŽ).

Podíváme-li se na uvedené nesouhlasné komentáře globálně, zjistíme, že jejich autoři se ve značné míře shodují v argumentačních, rétorických a kontextualizačních postupech. Jen někteří z odpůrců NPŽ jsou současně deklarovanými zastánci umělých potratů; ti odmítají komplexní bioetickou argumentaci takřka výhradně pomocí toposu „práva žen na rozhodování o vlastním těle“. Tím implicitně prohlašují vyvíjející se embryo/plod za část těla matky, a tedy odmítají první bod komplexní bioetické argumentace, což je paradoxně ten, který je ve vědě nejvíce konsenzuální. V jediném případě jsme se ve sledovaném materiálu setkali s tím, že autor textu formuloval svou laickou bioetickou teorii včetně argumentace. Neplatně je jako protiargumentu užito poukazu na absenci vědeckého konsenzu ve stěžejní bioetické otázce: je-li totiž sporné, zda umělý potrat je, či není zabitím nevinné lidské osoby, neměl by být ve společnosti uznávající základní lidská práva přípustný. Umělé potraty označují jejich zastánci jako „umělé přerušování těhotenství“: tím a) zásah do tělesné integrity lidských

osob (embrya/plodu a těhotné ženy/matky) prezentují jako pouhý zásah do procesu, b) zastírají nevratnost zákroku: sloveso *přerušit*, od něhož je odvozen výraz *přerušeni*, má podle SSČ (Filipec 2000: 328) základní význam „dočasně zastavit (v něj. činnosti ap.)“ — význam „ukončit“ slovník chápe až jako třetí, poslední (přičemž oba slovníkové příklady užití tohoto třetího významu, *přerušit mlčení* a *přerušit styky*, možnost opětovného obnovení dané činnosti nebo stavu — na rozdíl od opětovného obnovení těhotenství — připouštějí). Srov. k tomu výklad J. Horálka (2002).

Náboženský argument bývá ignorován jako irelevantní; pokud se k němu někdo kriticky vyjadřuje, nepopírá jeho platnost, nýbrž samo náboženské východisko argumentace. Mikrosociální argument není výslovně odmítán, ale je prohlašován za nepřímě míněný. Demografický argument, užívaný HPŽ jen jako doplňkový, byl napadán z různých pozic.

Častější než zpochybňování protipotratové argumentace je na straně odpůrců NPŽ opomíjení deklarovaných akcentů/priorit NPŽ/HPŽ v oblasti umělých potratů. Odpůrcům se zřejmě snáz vymezuje proti požadavku na zákaz umělých potratů než proti telefonickému poradenství a snahám ovlivňovat veřejné mínění, a tak NPŽ podouvají legislativní cíle a obviňují ho ze snahy omezovat svobody a domnělá lidská práva (právo ženy na potrat embrya/plodu ovšem žádným mezinárodně uznávaným lidským právem není). Jen v jediném případě jsme narazili na to, že autor nesouhlasného komentáře upozornil na zanedbávaný aspekt problematiky umělých potratů — na chudobu žen, které potrat podstupují.

Mnohem častější než meritorní argumentace (tím míníme argumentaci — třeba i klamnou — týkající se umělých potratů) jsou však v článcích zaměřených proti NPŽ rozmanité více či méně nekorektní kontextualizace NPŽ s cílem jeho delegitimizace.

Prostředky delegitimizace jsou:

1) soustředění pozornosti na okrajové aspekty osvětové činnosti HPŽ, a to na takové, které HPŽ v souvislosti s NPŽ nepoužívá. Sem patří poukazy na „odmítání antikoncepce“, „homofobii“ a „odmítání sexuální výchovy ve školách“;

2) odkazy na negativní jevy domněle související s protipotratovými postoji (tyto jevy nejsou přisuzovány přímo NPŽ ani HPŽ), jako jsou „stigmatizace nesezdaných soužití a svobodných matek“, „kopance do břicha“ či „křesťanský terorismus“;

3) naznačování, že křesťané mají řešit jiné problémy — být solidární s jinými diskriminovanými: levicoví autoři požadují namísto otevírání problematiky umělých potratů „solidaritě s žijícími lidmi“, jmenovitě s uprchlíky, a obviňují NPŽ, že „odmítá shlédnout na své bližní a rázně řešit jejich bolest“. Tato tvrzení jsou založena na nepochopení nebo ignorování bioetického východiska HPŽ: HPŽ totiž vnímá vyvíjející se embrya/plody jako žijící lidi a jako ohrožené bližní a je vedeno právě solidaritou s nimi;

4) odpor vůči křesťanství a/nebo katolické církvi (srov. pojmenování „náboženští fanaticové“, „bigotní křesťané“, „náboženští extremisté“) a odpor vůči konzervativním postojům (odmítání umělých potratů je hodnoceno jako konzervativní a jako pouhé „lpění na konvencích“);

5) poukazy na domnělý nacionalismus a xenofobii: spojování NPŽ s těmito negativními jevy je umožňováno jednak nepochopením názvu akce, jednak skutečností, že podporu NPŽ vyslovila národovecká a protiimigrační Akce D.O.S.T. a HPŽ tuto

podporu neodmítlo, jednak přítomností státních vlajek ČR na NPŽ (srov. mimořádně nekorektní kontextualizaci, násilně spojující NPŽ s antisemitskými a antiislamistickými politickými stranami: „akce měla [...] silně nacionalistický charakter. Během průvodu bylo možno napočítat řádově více vlajek, než kolik jich na demonstracích mívá třeba Národní demokracie či Blok proti islámu.“).

Vedle delegitimizací (někdy jen zdánlivě) tematicky souvisejících s činnostmi HPŽ autoři hojně využívají i delegitimizační strategie nespécifické, jako je řádové podhodnocování počtu účastníků akce, prosté prohlašování problematiky za nepodstatnou („[účasť vicepremiéra akci dává] mnohem větší relevanci, než by si vzhledem k reálnému společenskému dopadu zasloužila“), nekonkrétní obviňování z argumentační nekonzistentnosti („velice si protirečí“) nebo naznačování, že účastníci NPŽ jsou loutkami v cizích rukou („kolik přítomných vědělo, co vlastně v sobotu podpořilo“).

ZÁVĚR

Národní pochod pro život 2016 (NPŽ), organizovaný Hnutím Pro život ČR, z. s., vycházel z bioetické a mikrosociální argumentace proti umělým potratům a kladl si za cíl osvětu veřejnosti. Většina sledovaných internetových písemných médií převzala, popř. kosmeticky upravila stručnou a k objektivnosti směřující zprávu ČTK o NPŽ. Internetové servery idnes.cz a lidovky.cz o NPŽ stejně jako v minulých letech neinformovaly vůbec, ač o srovnatelných akcích jiného zaměření informují. Nesouhlasné články komentářového typu týkající se NPŽ jsou založeny v naprosté většině na delegitimizačních strategiích a nemeritorních kontextualizacích, popř. na nepravdivém referování o cílech akce, nikoli na argumentaci k věci. Námitky týkající se umělých potratů jsou velmi řídké: až na ojedinělé výjimky mají charakter jednoduchého, ničím nepodloženého tvrzení a paradoxně napadají vědecky nejprůkaznější složku protipotratové bioetické argumentace.

BIBLIOGRAFIE:

- (1980): *Humanae vitae*. Encyklika Pavla VI. o správném řádu sdělování lidského života z 25. července roku 1968. Stojanov. [online] [cit. 2017-10-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.kebrle.cz/katdocs/HumanaeVitae.htm>>.
- (1996): *Donum vitae*. Instrukce Kongregace pro nauku víry z 22. 2. 1987 „O respektování rodícího se lidského života a o důstojnosti plození“. Šlapanice: Sdružení pro ochranu života nenarozených. [online] [cit. 2017-10-01]. Dostupné z WWW: <<http://web.katolik.cz/feeling/library/donum%20vitae.pdf>>.
- (2013): *Potraty 2013*. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, s. d.
- [online] [cit. 2017-10-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.uzis.cz/system/files/potraty2013.pdf>>.
- Černý, D. (2011): Lidské embryo v perspektivě bioetiky. Část první, *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* 1. 3, s. 1–32.
- Černý, D. (2012): Lidské embryo v perspektivě bioetiky. Část druhá, *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* 2. 1, s. 1–25.
- Černý, D. a kol. (2011): *Lidské embryo v perspektivě bioetiky*. Praha: Wolters Kluwer ČR — CEVRO Institut.
- Filipec, J. (2000): *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia.

- Horálek, J. (2002): Potrat a interrupce, in: Horálek J.: *...nejde jen o slova*, Chomutov: Milenium Publishing.
- Lehký, O. (2012): Čím je lidské embryo, *Distance. Revue pro kritické myšlení* 2012. 3. [online] [cit. 2017-10-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.distance.cz/rocnik-2012/3-cislo/cim-je-lidske-embryo>>.
- Machula, T. (2016): Člověk má hodnotu už ze své podstaty, *Informační oběžník Hnutí Pro život ČR* 2016. 3, s. 14.
- Reisigl, M. — Wodaková, R. (2015 [2009]): Diskurzivně-historický přístup (DHA), *Studie z aplikované lingvistiky* 6. 1, s. 145–177.
- Schneiderová, S. (2015): *Analýza diskurzu a mediální text*. Praha: Karolinum.
- Vácha, M. (2012): David Černý a spol.: Lidské embryo v perspektivě bioetiky, *Vesmír* 91. 10, s. 607–609.
- Valc, J. (2015): ČERNÝ, David a kol.: Lidské embryo v perspektivě bioetiky, *Časopis pro právní vědu a praxi* 23. 3, s. 316–318. [online] [cit. 2017-10-01]. Dostupné z WWW: <<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5303>>.
- van Dijk, T. A. (2009): *Society and Discourse. How Social Contexts Influence Text and Talk*. Cambridge: Cambridge University Press.